

Pričplata

na cilu god 1 fr.
na pol. god. 50 n.
Za stranu zemlju
1 fr. 25 nov.
Izlazi svake dru-
ge nedilje u
Četvrtak.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

List za pouku, zabavu i gazdinstvo.

Oglasi se prima-
ju po navadnoj
cini. Rukopisi ne-
ka se šalju u na-
plaćenom pismu.
Dopisi bez podpi-
sa se neprimaju,
a nijedni se ne-
vraćaju.

God. IV. U Kalaci.

U Četvrtak 16. Srpnja. 1874.

Broj 15.

S A D A A N J E K A D A.

Na tjemenu velebita,
Čarobna se u vis hita
Kula, vilah nazvjeslica,,
I junačkih posestricah.

Njeke noći u pô noći
Kad su vile svoje moći
Triput pjevci zapojaše,
I sankom me uljuljaše.

Svak me gledač, spava mnije ;
Al' to pravi sanak nije,
Tielo leži, eto, tu je,
Dočim s vilom duh druguje.

Vitka vila bielo lika,
Od dobrote prava slika,
Za ruku me moju bila,
Na vrh kleka izpratila.

Rekav tužno vila tako,
Ruku na me stavi lahko,

Tu mi kaže dobre volje,
Naokolo divno polje
Pak iz ussti „gledaj sine,“
„Slike tvoje domovine“

Mili bože ljepa kraja,
Od nebesah drugog raja,
Zlatno klasje, biser, cveće,
Vode, ptice žuboreče.

Tu ti zlatom trnje rodi,
Razkoš, kud me pogled vodi
Kad u gaje dopre moj zor,
Draguljami tu plodi bor.

U slogi se braća ljube,
Pjesme pojuć, dneve gube,
U svih tielih jedna duša,
Tko — li na nje, da pokuša? —

Taj mah sanak me ostavi
U postelji ja boravi.

Duša mi se miljem stвори,
Htiedooh ostat u tih dvorih,
Digne vila al ručivu,
Sve pretvori mah u tminu.

Tu ti vidim iznenada,
Čuda, groze, bjede, jada,
Brat gdje brata guli, svlači,
Koj cigani, tuj je jači.

Tužno vila tad iz ussti,
Suzne oči dolje spusti
Vidiš sinko, tak je sada,
Onak pako bje nekada.“

„To je slika domovine,
Al' još nez dvoj slavski sine,
I ruža je zimi gola,
Al proljećem je ohola.

A. Kuzmiak.

N A G R O B L J U.

Medju stienjem, med kamenjem,
Podigo se krstić mali,
A kod krsta jedno diete,
Svoju milu majku žali.

A detence još na grobu,
Svoje mile majke siedi,
Sa očica punih suza,
Leden kamen krsta gledi.

Tek angjelak jedan mali

Ručicama krstić grli,
Kao milu majku svoju,
Tuži, plače, jeca, viče,
Bogo daj mi majku moju.

Na diete se razplakao
Ter ga uze pod krilašca ;
Pa ga nosi nebu gore
U njegove majke dvore.

U St. futogu Vladan Stefanovich.

U tom jadu ponoć dodje,
Sahat bje pa ju glase,
A angjeli pravednika
Po grobovi, sviće gase.

PUČKI POGLAVICE.

Nije se dakle čuditi onom žalosnom pojavu : da dok druge narodnosti napriduju u širenju prava svojeg jezika na polju žića društvena i gradjauska, Slaveni svaki dan gube prostor i gone se na granice obštine, da tamo govore svojim jezikom gdje guske gaču. Bez jezika nema naroda. Poštivamo dakle niemca koji svoj jezik ni onda nezaostavlja — kad je osamljen u jednoj obštini, a kudimo slaviana, koji ne rada al ipak obuče i plundre u obštini švabskoj — pa zataja svoj materinski jezik, da mu kakogod, nereknu : du raz to raz, cime bi se trebalo ponosit time se on zastidjiva, a kakoje ovo nenaravan pojav, tako je nesmisao smisliti i za jedan čas živa roda bez naroda, a živa naroda bez jezika.

Od židovah znamo : da su oni ljudi umjereni i čuvarni, no imadu i oni jedanput poklade, pak se onda priko jednog dana vesele, možeš ih onda vidit i u obliku onih naših mladića, koji misle : da je ono velik junak, koji više čaša u se ulije a pod stol nelegno. Al drugi put nit znaš, nit vidiš židova, šta

jide i pije, nećeš ga čut da zapiva ili da se uz svirku razigra. Nisu daleko odstupili od židova niemci. Kad je plodnia Godina desi se : da ikoji sazove svoje prijatelje na jednu večeru, al to je riedko, košto su i riedke one plodne godine. Takav već mora obilovat koji se na to odljući : da on koga pozove svojem stolu da s njime čašu vina popie.

Nas jedino Siromaštvo silu je, da zaostavimo prijateljske sastanke; pak ako se to čini i onde gdje je mogućnost, smatramo kao ukinutje vrila ljubavi, ako se u gostbi nesastajemo. No ni gostba nebi nas osiromašila, desil se jedanput u godini dana. Ipak to je škodljivo što se s malim nezadovoljavamo. Mi siluje mo gosta da jide i pie pak nam je žao : ako se nepotroši štoje napripravljan, i navadno gosti se donle ne razilaze, dok nije kujna i podrum izdao. Mi se žalostimo ako se ono što je spravljeno netroši i vedri nam se čelo od radosti, ako vidimo : da se slatko jide i pije. Dočim niemac razgleda hoćel šta za ostat. Koji bi slaven to učinio, da se s komšiom sdruži i o jednom trošku svatbu opravi. A ovo je čin koji se kod niemcah svako godine ponavlja. Da je slaven otvorena srca, tomu vidiš iz obi-

čaja kod njega stoji otovrena smoćnica, zja podrum, na tavanu ni nema vrata, a buduće gosta rada drčekiva zato se baš i nestara da avliu kapiom zatvara. Naprotiv niemac sve stavlja pod bravu a vino, i rakiu u čašu lieva, dočim slavian bocu, bokal, čuturu ponudjava, da si pijesh, koliko ti je volja. Dakle ako pomiešani stanuju, niemac sve ono poznaje što slaven spolja i iznutra posiduje, al nezna slavian šta niemac sakriva, vidno je dakle: da ako se ovih dvaju naroda slična svojstva izmiešaju, niemac će već onda osvojiti posjed slavena, kad se ovaj dositio da se njegova izkrenost i gostoljubivost po niemcu nepovraća. Niemac još i na to pazi: ako mu tko ruku pruži, nakolikoje valja stisnut, da se kakogod neizleže odnošaj koji bi njemu nanoe troška u vriemenu ili novcu.

Nije slobodno nastojati da se ukine gostoljubivost slavena, al je valja umjerenostju ograničiti, da se srodna ljubav njeguje, al razsipom neizvlači temelj izpod ove. Nemojmo pomutiti u srcu slavianskom pouzdanost ipak valja ga pozornim učiniti: da svakom neotvara širom svoja vrata; jel nisu ono svi naši prijatelji, koji se pod ovom imenu k nami na ulaz javljaju. Imamo mi i neprijateljah koji našu izkrenost samo na to upotriebjavaju, da naše okolnosti izgledaju, i nas što sigurnie na tanak led navedu.

Razni su oni stališi društvenog žića u koje se smiestjaju ljudi, kada postaju glavom obitelji. Ovi stališi kako smo već na drugom mjestu nastojali dokazati, u pogledu svoje vriednosti prama Bogu i društvu, neimaju razlike, već samo u pogledu spoljašnja oblika, i nutarnjih sila kojima se posluživaju. Da budemo razgovietni moramo kazati: da je po državu svejedno bio ko čismar ili ministar, jednako su potrebnii društvu ljudskom, takodjer i prid Bogom, buduće jednako moraju se boriti da mogu, slavu viečnu steći sto više, ko je razmatro ove stališe mogo se osvidočiti: da ima na svijetu bogati čismara a siromašni ministara, i. t. d.

Al ako gledamo stališe u onom redu, u kom se pokazivaju ljudma; ako ih ocienjivamo po onima silama, koje se upotriebuju u izvršenju onih dužnosti — koje vežu i jedan i drugi stališ onda nalazimo silnu razliku.

Ipak su mnoge od ovih razlika samo prividne, ili spolašnje da razlikuju čovjeka od čovjeka, kako ga različi haljina. Ove razlike nas nezanimaju već samo one nutarnje, koje su kano kretalo djelauja društvenog. U ovom obziru jedni stališi tvore tvarnim, a drugi duševnim silam: a poklem to i najproštii čoviek shvaća: da je duša plemenitija od tiela već i time: što je od Boga u čovjeka udahnujea, a tielo od zemlje sastavljeno, vidno je svakom: zašto oni stališi više časti i poštenja uživaju, koji u svojem djelanju duševne sile upotriebuju. Ovo uvidja i slaven ipak ne razvija nastojanje, da mu se dieca u ovake stališe uvrste. I to ne za drugo: već buduće ni sam nemi ni štiti, ni pisat, ne neima onih sila s kojima bi znao duševne ocieniti; naprotiv iz među svih drugih poljodjelaca on najmanje uvažava duševni rad — i mnogo puta misli: da to i nije rad, i zato baš i nema prid njim poštenja. On nezna: da se i rad ko i zlato, i dragi kamen, neocienjiva po prostoru kog zauzima tvarnim načinom, već kog zauzima u društvenom odnošaju. Jednog ministara rad izteže se na sve uprave, urede jedne cile države, kad rad jednog čismara zahvaća samo valjda 100—1000 zadrugah. Ovoga nepovoljnog stanja je ona žalosna posledica: što se iz poljodilskih slavianskih zadrugah malo sinova ili kćeri izdižu u druge stališe; i što god višlje idješ to ih sve manje nalaziš. Malo se njih dakle daju na zanat, manje na obrt, manje na trgovinu manje na umjetnost, a naj manje na učene stališe bili ti svietovni, ili crkveni.

A poklem one zadruge koje se već iz poljodilstva izdigle voljno se ne vraćaju k poljodilstvu, već u došastjih kolonama nastoje se dizati sve na više, jasno postaje prid svakom čovjeku koji ima pamet da sudi: da niemci poklem iz među svih drugih naroda najvećim brojom svoje sinove i kćeri umiestjaju u one stališe — koje smatraju za povoljnije, za bogatije za častnije i poklem oni sinovi i kćeri koji se ovako podignu, dobrotvorau upliv iztaknjavaju na ostalu bratju sestre i roditelje to je naravno: da se među niemcih brže i obilnie razprostranja obraženost, razvijaju sve one sile koji ma se podiže duševno i

tvarno stanje cilog naroda. Što se ovako pokaziva u jednoj zadruzi, obštini, to se odaje u cilog državi; radi čega niemci se dižu a mi padamo.

A poklem i oni kojinau nisu prijatelji — kad ištemo da nam izdadu naše pravo, koje se nas tiče, po naravi društvenom gradjanskom i državnom smislu, nebi rada imali da slaviani propadnu, buduće kralj nema viernih podauika vlada pogodnih gradjana — crkva pokornih vierni, dakle mislimo: da se nevaramo, ako scienimo: da je svakog Sudie, Biležnika, kneza i starešine, svakog svećenika i učitelja vruća želja: da slaviani u obštini, u državi i crkvi ostanu živi zdravi dušom i tielom, mogućni znanostju i čudorednostju, bogati naukom i imetkom. A buduće se ova pogibel koja se prieti slavenom i time umnožava: što se niemci već i u srce slavenstva južnog pružaju, idju u Slavoniu, prilaze u srbiju, a kako se granica razoružava to oni i u ovu sa svih strana nasreću — dakle dvostruku neka bude briga, sudii bilježniku, knezu starošini — Svećeniku i Učitelju, da se krči iz društvenog žića Slavenstva sve ono, što mu životnu žilu podgriza, i umnožava, — osnaživa ono: što duh okriepjljiva, tilo snaži, pamet razjasnjava, srce oplemenjiva, riečom: da se nauka viera, znanosti, čudorednosti i Gospodarluka zadrugno obštinkog i državničkog većma i većma razširiva, pleme slavenstva svoje narodne žile većma širi, dublje pušlja u žiću društvenom i državnom, da neposrne, i nepadne u ponor smrti već se uskrisi, na život u kom sjaje duh obraženostju, srce čudorednostju, zadruza imućnostju, obština bogatsvom. Neka se nadmeću niemci i magjari — koji će bliže stati uz izkrono srce Slavena, jerbo je onda siguran da će lovorika pohjede njegova ostati.

GLASOVI O SRIEMU. PIŠE: S. K.

„Liepo ti je u našem Sriemu“
Ta milina život je u njemu. Srie-
emska vila.

Nu pita se kojim načinom bi se to neznanstvo našega naroda, koje je i tjelesnoj i duševnoj propasti njegovoj uzrok, odstraniti moglo? Ja držim, da bi se to ako ne sasvim a ono bar djelomice postići moglo.

- a) dobrim i valjanim odgojem djece
- b) neprekidnim pohadjanjem valjanih škola.

Rekao sam

a) dobrim i valjanim odgojem djece. Tko je danas malo više u narodni život *) zavirio i šnjim se bavio, mogao je opaziti, da se djeca nedostatno ili zlo odranjuju kao u tjelesnom tako i u duševnom obziru. Istom što se diete razvijati počme, već mu uklepaju lulu i kržak i nemare da li će mu ovo ili ono naškoditi. Diete od ukućana čuje psovke, gadne rieči, vidi zločest primjer i istom što tepati počme, počma takodjer izušćivati psovke i rieči što ih je čulo, a roditelji i ukućani mjesto da to djetetu brane pa ga oduče i. td. još se na to smiju te im se dopada, što se je diete već tako izvještilo, pa najviše kažu: „Dok pametnije bude neće više tako govoriti.“ Čim pako do 6. te 7. godine doraste već mora za svinjama, da se ondje pokraj njih pameti nauči i svoju mladost sprovede.

To je odgoj djece, koja se već u cvietu svoga nježnoga razvoja truju, Svaki vidi, kamo takav odgoj vodi. Što li će biti iz takva djeteta i kako će ono danas sutra svoju djecu odhranjivati. Niko onoga dati nemože, čega sam nema, veli latinska poslovica. Kada dakle roditelji sami ništa neznađu ni pojma o odgoju nemaju, onda nemogu ni djecu bolje odgajati. Nu kad oni već ništa neznađu barem da djecu svoju na b) neprekidno pohadjanje valjanih škola pritegnu, da se tamo nešto čestita nauče u vjeri i inih predmetih za život potrebnih. Nu ni toga nebiva. Najviše ako otac diete u zimno doba na nekoliko dana pošalje u školu (i tada neuredno istu polazi) to je sve, jer čim snieg okopne diete mora opet ili za svinjama ili na makakvi drugi posao samo ne u školu. Nije onda ni čudo, kada mnogi čitati i pisat neznađu; nije čudo, da ga svatko kad odraste pravariti može, nije jednom riečju čudo, ako po neznanstvu tjeles-

*) Kadgod velim narodni život, nerazumjem nikad život boljara i kaputaša nego naše seljake u kućaricah.

no i duševno propada. Vlasti na koje to spada bi zaista morale svu silu upotriebiti, da upravo prisile roditelje, pod kakovom kaznom, da šalju djecu svoju u školu. Valjane škole valjani roditelji (valjan odgoj) mogu mnogo učiniti, te su po mom mišljenju glavno sredstvo, da se neznanstvu dotično tjelesnoj i duševnoj propasti našega naroda doskoči i njegov svestrani boljak promiče.

Nemogu napokon propustiti, da još nepripoviedim njeke čudne običaje pri ukopih (pogrebih), koje sam ovdje opazio.

Pri ukopu djece sam opazio, da one stolice, na kojih mrtvo dieće pri opjevanju leži, odmah čim se dieće na groblje ponese, bace okrenjene na zemlju. Što to znači, jošte doznati mogao nisam. Katolički Russi ovdajšnji opet običaju, kad mrtvaca iz sobe na opielo iznesu, sa liesom tri puta o prag tucniti. Kad sam ih upitao što to znači, rekoše mi, da se mrtvac tad prašta sa onom kućom — kao da kaže s Bogom. Kad se mrtvac u groblje nosi tada ženske za sandukom idu i u plaću i jauku tako rekuc čitav život mrtvačev pretresu, dakako sve s dobre strane. Kad se pako na groblje dodje onda nastaje istom jauk i lelek. Tada mnogi od onih koji su sa ukopom išli (dakako sve skoro same ženske) razidju se na grobove svojih milih pokojnika da nje opet može biti stoti put oplaću. Strašno je to čuti i vidjeti kako drugda na mnogih grobovih leže i plaću i opet čitav životopiš pokojnikov spominju. Tako je ovdje i kod pravoslavnih običaj i ja bi reko, da je taj vremenom na čitavo pučanstvo prešo. — Napokon običaju i to skoro svi pri svakom ukopu, kada se lies već u grob spusti, po koji novčić u raku baciti. Kad sam za značenje toga čina gdje koje upitao rekoše mi, da tim novcem mrtvac svoju kuću (naime grob) plati. — Mene je pako sjetio taj čin na njegdašnje grke, koji su mislili, da se duša mrtvaca prevaža preko rieke (Stix, Kocithos i Lethe) podzemnoga svieta, pa da prevozaču Karonu moraju plaćati prevoz, stoga su svakom mrtvacu moraju plaćati prevoz, stoga su svakom mrtvacu dali novčić. Običaj taj se valjda i do danas od grkaih sačuvao. — Ima još kojekakvih običaja pri ukopih nu tko bi ih sve nabrojio ?

To je u kratko najglavnije što sam pri mom putovanju kroz Srijem opazio, osobito valja to glede Mitrovice i okolice mitrovačke. Bio sam i u susjednoj Rumi koja je još veća od Mitrovice nu nema ondje ništa zaamenita. U Rumi sam opazio da je društveni život ugodniji i veseliji nu u Mitrovici.

S V I L E N K A.

24. Studenoga prispie pukovnija u Pečuv i nastani se na odmor. O vriemenu što je Ljubojević proveo u Krnjevu upozna se s okolnostima svojeg neprijatelja, S. . . i vlastela te mu odpravi pismo, i u tomu predstavi živu sliku poganska djela pak izjavi : da će mu biti gost 25 Studenoga na večer u 10 sati, da se na život i smrt s njime ogleda, zatim se srdačno odporuču svojih roditeljah, koje valjda nigda više neće vidit, i odputuje u Pečuv. Ovdje urediv vojničke poslove, kada se sve utijalo sidne na kola sa svoja dva druga pak o sudjenom satu stavi se pred oči vlastelina govoreć : Evo sam Karla Ljubojević, onaj prost momak iz krnjeva ko ga si po tvojih podlih sredstvi silom odaslao u vojuike scieneć : da ćeš me kao crva sgazit, pak onda moju plemenitu zaručnicu uvest, u tvoju bludnu ložnicu. Al Bog je htio, pak je moja nezaboravljena zaručnica čista kano cvat što ga je njegovala izbiegla tvojoj gadnoj sili. A ja sam u sried krvnog rata svaki dan učio gledat u oči one smrti, što je imala više časti i smilenja prama čistoći, nego ti nečoviek, pa je nju izbavila iz tvojih bludnih čeljusti.

Ajmo sad u onu odaju, u kojoj se ona s tobom junački borila, na istom mjestu, štoje njezinom nevinom krvlju poliveno, hoću da zapišam smrt : dali će mene izbavit iz ovog sužnjeg života, il će valjda tebe prije strovalit u dubljinu pakla, koga si davna zavriedio. Biraj oruže po volji, koje da ti odljuči sudbinu. Plemić je bio, dakle na sablju se oslonio, ovom mahvat vještinu je posidovao. Al zaludu svaka umjetnost, u ovom sukobu, oči Ljubovićeve sivaju oganj koga strašna žega dopire do prokleta srca, vlastela, rukamu se smotava brzinom munje, nekoliko časova, pa mač izpade iz ruke vlastela. Na što istom

brzinom stane Ljubojević, i vikne na vlastela : da uzme mač. Prejašnjom umjetnostju začme se boj, al na iztoku nje kojih trenutah, opet pane na tle mač vlastela. Drugovi s obe strane kao zapanjeni ostadoše, scieneć : da će Ljubojević u došasćem času, na dvoje razdielit tikvu nesrićna vlastela, al ne, Ljubojević mu dovikne : digni ga još jedanput : da pokušaš jedali si života, ali smrti vriedan ? Na što je i vlastela sramom gonjen sve svoje posljednje sile skupio, da akomu je podleći, haremda se pokrovom sramote ne mora zakriti, nasrne na Ljubojevića, o kresivu oštrih mačevah, uoizbrojene se razvijaju varnice. Al komu nebi strahota, čekana krvava udarca, zamaglila oči, taj bi opazio, da je ova bitka Ljubojeviću igra, kanda bi čekao, da mu krvavi neprijatelj izdahne svu ljutitost, samo odbija naminjene udarce, i kad opazi : da je iscrpio svu svoju umjetnost, istom je zamahuio pa se čuo zvek padućeg mača, i nekoliko udaraca koji su brzinom munje pali na tielo vlastela. Al ni jedna kapčica krvi ni je se pokazala. Ljubojević je tako umio vladat sabljom da ni drugovi nisu opazili : kako je udarce uvijek samo tupom stranom dielio, i ovako vlastela samo kao prosta zlikovca izmlatio. No kad mu je već i treći put ruka pod udarcih klonila, da mu je sablja iz nje kano perca izletila, i ostade kano na smrt odsudjen pred licem neoboriljiva Ljubojevića. Onda mu ovaj reče : no sad neka je već dosta prosti zlikovče, pokazo sam ti da bi mogao bio vrh mojeg mača zadit, u tvoj prokleti mozak, koji je toliko puta uzkipio na žalost i nesriću svojih podanika, pokazo sam ti : da bi mogao, u tvoj pakleni trbu komu si jedino ugadjo, zabost moju sablju, da je okupam u tvojoj proklesoj krvi, koja je vaviek plamtala za nesrićom svojih podanikah : al ne, neću da ti skinem s ramena ono brime : što si tovariš, neću da ti pričim poso, da si najdublje mjesto izkopaš u paklu. Da ! neću da se miešam u poso pravedna Boga, moja sablja se neće zagadit tvojom prokletom krvlju, na to nisi dostojan, budući nisi plemenit, neka vrši s tobom svoj sud pravedni Bog. Ostaj živ u svom sramu. I time se okrene pak se s drugovi istu noć povrati u Pečuv, k svojoj pukovniji. Mislio bi čoviek, da je ovo strašno pokušanje, ganilo srce i toga nevaljančine da žeštiumo pokore osuši one silne suze : što su po razcviljenima materima plakane. Al tko do glave zabludi u močvare nečistoće, to mu se srce osuši pak kako nema osičanja za poštenje, za milosrdje, tako ga nema, ni za skrušenu pokoru.

Nekoji ljudi su ko ono glasbeno orudje, što je krivo izdiljano, pak ako igrala bude na njemu i umjetna ruka, uvik nesnosne izdaje glase. Jedva je dvie nedilje prošlo, posli ovog dogodjaja, vlastela je već zasviro u stare gajde, pak začeo lov i gostbu. No premda nije udario stazom, koja bi ga navela na pokoru već je ostao na onoj, što je bila obrastjena mnogim zlom po njemu počinjenu, to ga je naskoro stigla sudbina kojoj nikako nehtide da izbigne. Druge kasne jeseni naredi velik lov na lisice. Tu se izkupi gospoda sveg okoliša. Srića je htela : da mu se najlukavija pokazala, i ova je tako umjetno ševrtala, da ga je na jendečinu navela tu je ona lahko prišla, no da ne izbigne, lovac siluje konja na pomaman skok, al poklem je jendečina primašio konjsku silu, jaći tako nesrićno pane, da konjanika sunovrati, i u padu vrat prilomi. N'je bilo žive duše koja bi se vrhu njegove sudbine razplakala. A za kim nitko na svietu nežali, tomu se nitko na nebu neće radovat.

(Slidi)

DOMAĆE LJEKARSTVO PIŠE B. M.

Kako se je ponašati kod onih, koji su otrovnimi plinovi i parami onesvičeni ili zagušeni ?

Zrak ili vazduh je smjesa raznih plinova ponajpače kisika, koji je prvi uvjet svega života, bez koga nebi mogli ni ljudi ni životinje niti isto bilje uspjovati, zatim dušik, koji sam po sebi, kao što mu i ime veli ugušuje, ali je za dihanje takodjer potreban, da bi jaki kisik, od kojega bi probrzo izgorjeti morali, ublažio ; zato ga i imade gotovo četiri puta toliko, koliko kisika. Osim ovih nalazi se u zraku još nešto malo ugljikove kiseline, u kojoj takodjer niti životinja živjeti niti vatra gorjeti može, ali je zato najglavnija hrana bilju, kao što

je nam kisik, Ovaj se plin rado razvija u podrumih, gdje razna žestoka pića, n. pr. pivo, vino, rakija ocat . . . vriju, zato je nezdravo u takvih mjestih boraviti ter ako smo neoprezni, mogli bi i životom platiti. Nalazi se takodjer u dubokih špiljah, zdencih i u obće ondje, gdje kakovo ustrojne tvari gnjiju.

Kaogod što je ugljikova kiselina škodljiva našim dihalom, isto tako je korisna našem tielu, ako je u vodi ili u drugom piću dovoljno imade, jer baš odnje dolazi onaj okriepiljujući i ugodni tek, a da nje nije bila bi voda bljutava. Osim ovih imade u zraku vodenih slapova, dušikove kiseline i najposlje amonijaka iliti gnjilca, koji se iz raznih trulih tvari tvori, u kojih je dosta dušika. Ovo su najglavnije sastojine zraka, nu ima ih i drugih, koje se iz barulina, raznih bilina i nekih ruda kao : žive, olova, sičana, sumpora razvijaju, i plućam našim jako škode; k tomu se mogu nadodati razne vrsti dima. — Oni, koji ugljenjem sobu razvrćući žele, ili inače ugljevje živo kod sebe drže, neka dobro paze da im se nebi kakva nesreća pripetila. Iz ugljevja bo razvija se ugljična kiselina, koja ako otvara neima kuda bi odtetkla, zadušuje prisutne osobe, ter im najprije glavobolju, pospanicu nesviest, hlapat srca krčeve trzanje u udih prouzroči pak ako se to još i noćju pri zatvorenoj sobi dogodi, znade i ista smrt odatle slediti. U to ime preporučuje se osim ostalog, da se takva soba dobro vjetri, i da bi kraj ugljevja na podu kakva ciev ili otvor bio, kuda bi ovaj plin otekao, nu svakoko je smjela odvažnost u ugljevjem natrpanu sobu leći.

KNJIŽEVNOST.

Grabanci ili Batine i ženitba Izovrva, vesela gluma spjevana predigrom u V. činovah spjesmama, napisao.

Ilija Okrugnić Sretnac, u Novom Sadu, Srpska narodna zadružna štamparija 1873. ciena dućanska 80 novčića. Imade dva izvora iz kojih iztiču zla što haraju po ljudstvu da mu uguše dušu i umore tielo. Jedan je praznovjerje, a drugi je nevjerje. Ono se vriče u prostom puku a ovo u obraženom narodu. Jedno i drugo razastire mrak u svietu duševnom, narušava čudorednost moral u pojedinu, u obiteli, i državi, upropastjava slast, razkošje žića, razsipa bezdušno imetak, i pokratjiva život tjelesni u zadrugi i narodu.

Svaba, taliana, ingleza ima puno na sve strana svieta, u njima dakle ako se i agnijidi praznierstvo, il nevjerstvo, pak ih množinu ukorovi jednim il drugim otrovom ostaje ih još uvijek više no što bi ih po spas ljudstva tribovalo. Al nas ovde na jugu jeste malina ako se sporedimo s množtvom dušmana, koji se u tom slazu : da nas mrze. Dakle nebi slobodno bilo ni jednom slavenu ugušiti se u praznovjerju, il utoniti u morju nevjerstva, pa ni jednom pedlju zemljišta protać kroz potoke ovih zalah. Dakle slava našem milom bratu Iliji Okrugnić : koji ova dva izvora začeplja, prosvietljenim razumom, i sjajnošću Evangelija oplemenjenom srcu. On teži da oslobodi prostaka i mlada učenjaka od propasti, u koju hrle strmoglavice, pa da ovako učuva svoj rod od poguba. Dosađ su nam kužili izrodice rod, a sad ga počimaju okuzavati nevjernici i ovi tako neljube svoj rod baš ko oni : jel da ga ljube, nebi mu davali otrov mjesto meda. Nevjera i znanost neznače jedno isto, već vjera i znanost, budući obadvice neimaju drugog već jednog ognjišta u nidrih premilostiva Boga. Kupimo dakle knjigu Iliinu da si nabavimo koji veseo čas, poledav u oči praznovjerja i nevjerja, u praktičnom ljudskom životu. Ured.

Kod nam tare oči, budi se iz dugovična sna, evo nam opet jedan List ugledao Svietlo sunca u Oseku, Sbog tishog prostora priobčujemo samo glavnie crtime programa : **Poziv na predplatu na list, koji će izlaziti u Oseku pod imenom : „NARODNOST.“**

Sa načelom narodnosti, što no na čelo listu na našem iztakosmo, obeleženo je jasno stanovište naše prema iavnosti u obće. Svaka na pravdi i razlogu osnovana težnja narodnosna naći će u „Narodnosti“ zaštite, a sve što je protiv toga, odbijaće list naš krepko oružjem razloga i suda javnog.

Osobiti obzir imaćemo na narode slavenske, te ćemo živo podupirati svaku njihovu težnju, koja ide za tim, da se narodnostima slavenskim dostojan položaj među ostalim narodnostima izvojuje. No u prvom redu zastupati će list naš interese naroda iztočnih i podupirati će sve na pravdi osnovane težnje njihove. Oslobodjenje naroda iztočnih u obće, a naroda srbskog na vlastito postulat je današnjeg naprednog veka i iztaknutog načela našeg, te ćemo ustavnim i zakonitim putem postojano raditi za oslobodjenje potištenih naroda.

„Narodnost“ težiće slogi Srba i Hrvata kao jamstvu njihovih narodnih prava ; ona će naročito ići na to, da se na obim stranama budi i neguje čuvstvo uzajmnog poštovanja i bratstva.

Ulazeci s tim pozivom u našu trojednu kraljevinu nastojati će uz ostale organe narodne i naš list, da se spoje jednom sve tri posestrime zemlje, te da ih sve tri jedan ustav štiti, jedan zakon veže.

Postojeći revidirani nagodbeni zakon uzimamo kao svršeni čin, te će mo na temelju toga zakona tražiti, da se poštuje i izvršuje naše zakono-

nom tim zajamčeno nam pravo autonomno, a ujedno ćemo nedostatke zakona toga iznositi i popravke tih nedostataka zahtevati.

A na samom domu ovde u Slavoniji biti će zadatku listu našem, da se u narodu širi zdrava politična svest, da se u obće pojmovi o javnim poslovima narodnim razčista. U tu svrhu donositi će list „Narodnost“ rasprave o svima politično-narodnim pitanjima sa strane nauke i iskustva ; pretresati će poslove zakonodavstva, javno uprave, sudstva, narodne privrede i prosvete ; a osobito iznositi će sve napredne težnje iz trgovačkog, obrtničkog i poljodetskog života.

„Narodnost“ će u obće da bude tumač želja i potreba narodnih, da bude odziv današnjeg naprednog veka ; ona će braniti i podupirati svaku naprednu i slobodoumnu misao, stoga će stajati svagda uz narodnu slobodoumnu stranku.

„Narodnost“ će prema obeleženoj gore pozivu svom donositi sve važnije događaje svetske ; saobštavati će verne izveštaje o radnji svih narodnih skupština, a osobito će verno i brzo pratiti i ujedno sa svima stanovita ocenjivati radnju naših sabora u Zagrebu kao i predstojećeg evo srbskog crkveno-narodnog kongresa.

Iz pokrajina naših imati će list naš pouzdane dopise, a i podlistak biti će izpunjen odabranim poučno-zabavnim člancima.

Napokon će list naš saobštavati raznovrstne objave i oglase, i donositi će svako kretanje na polju trgovine i industrije.

Obe posestrime naše Hrvatska i Dalmacija imaju glasla svoja javna. samo je u tom Slavonija sa Srenom zaostala. Srbi u Srbiji, Crnoj gori, u Bačkoj i Banatu, pa i braća naša Bunjevci imaju svoje listove, u kojih iznose glas i mnenje javno, samo mi u Sremu neimamo političkog organa niti kakvog.

Ako i jest Zagreb srce našeg političkog života ovde, nemože se ni Oseku kao glavnom gradu Slavonije važnost poreći, koju on imade ovde osobito na polju trgovine i industrije. Ali osim toga je Osek kao neka geografska sredsreda među južnim Slavenima, gde osobito Srbi, Hrvati i braća im Bunjevci u dodir dolaze, te zato je Osek baš po svom položaju pozvan, da bude onaj most, preko koga će se braća zbližavati, da bude bedem, o koji će se razbijati te zadržavati i utišavati svako po obce strane toli štetno nesporazumljenje. U interesu je dakle obćem, da javno mnenje i ovda izraza nadje.

Mi otvoreno ovde izjavljujemo, da „Narodnost“ nije proizvod ničije milosti niti je svrha joj spekulacija, nego je ona čisto delo patriotske dužnosti.

„Narodnost“ će moći samo podporom predplatnika izlaziti, s druge strane niti ima niti će imati podpore.

Što se tiče pismenice, kojom će se list štampati, uredništvo od svoje strane otvoreno izjavljuje, da je prema današnjim okolnostima u obće, a osobito prema okolnostima našim ovde u Oseku posle dugog razmišljanja i dogovaranja ostalo pri načelu, da se štampa onako, kako koji pisac uzpiše, držeći da je to načelo za sada i najpravednije i najcelishodnije, i da ujedno odgovara podpuno svrsi onoj, koju napred već označismo.

Ko poznaje dosadnji život i rad urednikov na polju javnosti, tomu će to moći jamčiti, da će se list „Narodnost“ verno i postojano držati svojih ovde označenih načela, i da će slediti uvek pravac narodni slobodoumni.

Uzdamo se u prijatelje i poznanike svoje kao i u sve vredne roduljube, da će nam svojski pomoć u ovom našem po obću stvar važnom preduzeću.

„Narodnost“ uredjivati će **Vaso Gjurjević.**

U Oseku 1. srpnja 1874.

Predplata na „Narodnost“ stoji : Na četvrtak godine u Oseku 2 fr. Na pol godine u Oseku 4 fr. Na godinu u Oseku 8 fr. S poštom u trojednoj kraljevini, u austro-ugarskoj monarkiji kao i u Srbiji : Na četvrt godine 2 fr. 40 nov. Na pol godine 4 fr. 80 nov. Na godinu 9 fr. 60 nov. Najbolje je, da se predplata šalje poštanskom doznakom i to na administraciju „Narodnosti.“ Uvrstbina je za oglasu 4 nov. od redka za jedanput, a za više putah daje se rabat Erarska pristojba za svaki oglas iznosi 30 nov. za svakiput. Uredništvo i administracija „Narodnosti“ nalazi se u kapucinskoj ulici u kući Frankovoj.

Srdačno pozdravljamo našeg brata na danu porodjaja, želimo mu dug život, sjaset čitalacah i veliku množinu predplatnika, uslied čega u ljudno i rodoljubivo molimo naše čitaoce da u svom okolišu ovaj List preporučaju. Naša je dika, naša neograničena korist ako novine i knjige uzdržavamo, a pisatelja je samo gorka trudba, i neprikidna pantja. Ured.

TRGOVINA I OBRTNOST.

CINA RANE. Budimpešta 10. Srpnj. Žito ban. 81 fn. 6f.55 n.6f.20 n. 85 fn. 6 fr. 55 nv. 6fr.60 n. tisans. 81 fn. 6 fr. 25—30 n. 85 fn. 6 fr. 85—90 nov. Pestan. 81 fn. 6 fr. 20—35n. 85 fn. 6 fr. 75—80 n. Stolnobiog. 81 fn. 6 fr. 30—40 n. 85 fn. 6 fr. 85—90 nov. — Raž 80 fn. 5 fr. 25 n. 5 fr. — Ječam. 72 fn. 3 fr. 65—80 nov. — Zob 50 fn. 2 fr. 77—80 n. — Kokruz. 4 fr. 10 n. carin. mž.

Novac. dukat 5 fr. 29.—30 n. Srebro na 100 fr. 5 fr. 50 nov.

Visina vode dunavske.

Budimpešta 12-og Srpnj. : 12' 0" nad 0. razte.

Požun 27-og Lipnj. : 9' 2" nad 0. "

V r i e m e : Suho, zapara.